

In 1912 vierden Nederlandse vrouwen voor het eerst internationale vrouwendag. Dit initiatief van sociaal-democratische vrouwenclubs volgde een internationaal voorbeeld, maar bouwde ook voort op de strijd voor vrouwenkiesrecht van de SDAP. De vrouwendag illustreert bovendien de activiteit van vrouwen en vrouwenclubs in die partij.

AUTEUR Erië Tanja

Verder lezen

Jacqueline Clasine Schokking, *De vrouw in de Nederlandse politiek. Emancipatie tot actief burgerschap* (Assen 1958).

Mathilde Wibaut-Berdenis van Berlekom, *Herinneringen van Mathilde Wibaut-Berdenis van Berlekom. Iets over ontstaan en ontwikkeling van de Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs* (Amsterdam 1976).

Ulla Jansz, *Vrouwen ontwaakt. Driekwart eeuw sociaal-democratische vrouwenorganisatie tussen solidariteit en verzet* (Amsterdam 1983).

Joyce Outshoorn, 'Democratisch-socialisme. De sociaal-democratie en het vrouwenvraagstuk', *Socialisme en Democratie* 39, afl. 9 (1982) 411-423.

Hella van de Velde, *Vrouwen van de partij. De integratie van vrouwen in politieke partijen in Nederland (1919-1990)* (Leiden 1994).

Internationale vrouwendag in Nederland

Een groene Mei – een rode Mei! Terwijl de natuur het jonge groen koesterde met zon en regen en zoele luchten, in deze juichende maand vierden de arbeidende vrouwen een feest van ontwaken.' Zo herinnerde Mathilde Wibaut-Berdenis van Berlekom zich 12 mei 1912. Het was de dag dat Nederlandse vrouwen voor het eerst internationale vrouwendag vierden. In 1910 was op de Tweede Internationale

Socialistische Vrouwenconferentie in Kopenhagen besloten tot het houden van een jaarlijkse vrouwendag. De sociaal-democratische vrouwenclubs in Nederland grepen deze viering aan om openbare vergaderingen te houden met als leuze het algemeen vrouwenkiesrecht.

De Nederlandse vrouwenbeweging richtte zich in de eerste plaats op de emancipatie van de vrouw ten opzichte van de man. Daarmee sloten deze clubs zich aan bij een bredere maatschappelijke beweging. Vrouwenkiesrecht was een centraal strijdpunt. Het eerste program van de SDAP in 1895 noemde de invoering van algemeen, direct en enkelvoudig kiesrecht voor man én vrouw. Het algemeen mannenkiesrecht had echter prioriteit boven een beperkt kiesrecht voor vrouwen: het schrikbeeld van de SDAP was dat alleen de 'burgerlijke' dames mochten stemmen en dat zij vooral conservatief en confessioneel zouden stemmen.

Maar langzaam maar zeker werd er vooruitgang geboekt. In 1907 sprak de Socialistische Internationale zich in Stuttgart uit voor algemeen kiesrecht zonder onderscheid naar sekse. In 1908 volgde de SDAP deze uitspraak. In datzelfde jaar vond in Amsterdam het congres van de Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht plaats. In 1918 stonden vrouwen voor het eerst op de kieslijst voor de Tweede Kamer en was SDAP-lid Suze Groeneweg het

eerste vrouwelijke Tweede Kamerlid; in 1922 mochten vrouwen voor het eerst zelf naar de stembus.

Behalve door de Internationale werd de SDAP ook door eigen vrouwenclubs geïnspireerd. Met deze clubs is de naam van Mathilde Wibaut-Berdenis van Berlekom onlosmakelijk verbonden. Zij stond in 1905 met Henriette van der Meij aan de wieg van de eerste sociaal-democratische vrouwenclub in Amsterdam en werd in 1908 de eerste voorzitter van de Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs. *De Proletarische Vrouw*, opgericht in 1904 door Carry Pothuis-Smit, was het Bondsorgaan. De Bond richtte zich op de ontwikkeling van haar leden en de verbetering van de positie van de vrouw; natuurlijk ontbrak het niet aan socialistische propaganda. De eerste jaren moesten de vrouwenclubs binnen de SDAP vechten voor officiële erkenning, die in 1914 kwam. Het primaire doel van de socialistische strijd was de bevrijding van de arbeidersklasse, niet de gelijkberechtiging van man en vrouw.

Daarnaast waren vrouwen ook actief in de partij zelf. Enkele vrouwen hadden in de periode na 1900 een vooraanstaande positie in de SDAP veroverd: zo waren Cornélie Huygens en Henriette Roland Holst lid van het partijbestuur. Bij gebrek aan gegevens is het aantal vrouwelijke leden van de SDAP voor 1910 onbekend. Blijkbaar vond men het niet belangrijk genoeg dit kenmerk apart te noteren. In 1910 waren er 1100 vrouwelijke leden, toen de SDAP in totaal ongeveer 10.000 leden telde. Het aantal vrouwelijke partijleden groeide daarna snel tot bijna 4000 in 1914. Begin jaren dertig hadden zij een stabiel aandeel van rond de 32%. Ook de vrouwenclubs groeiden: er waren er 9 in 1908 en maar liefst 209 in 1938.